HÖGSKOLAN I HALMSTAD

Ämneslärarprogrammet 270hp

EXAMENSARBETE

Historiemedvetande i skolundervisningen för elever i åk 4-9

Erica Högdahl

Historia 15hp

2018-05-01

Innehållsförteckning

1. Inledning och problemformulering…… s.2
1.1 Syfte…….. s.3
1.2 Frågeställningar……... s.3
1.3 Val av källmaterial…….s.3
2. Metodavsnitt…….. s.4
2.1 Kvalitativ textanalys.…… s.4
2.2 Urval……..….. s.4
2.3 Genomförande……... s.4
2.4 Metoddiskussion…… s.5
3. Tidigare forskning…….....…….... s.6
3.1 Olika definierar av historiemedvetande…… s.6
3.2 Historiemedvetande i en skolkontext……... s.7
3.3 Historiemedvetandes betydelse i undervisningen……..…….. s.9
4. Resultat/diskussion……..……..... s.14
4.1 Temats upplägg...……... s.14
4.2 Temat i praktisk undervisning.……....… s.16
5. Sammanfattning……....……..…….……..… s.20
6. Referenslista……..……..…… s.22
7. Bilagor.……..……... s.24

1. Inledning och problemformulering

Att se ett samband mellan tolkningen av det förflutna, förståelsen för nutiden och olika perspektiv på framtiden ger oss begreppet historiemedvetande. Detta samband mellan dåtiden, nutiden och framtiden tar allt mer plats i historieundervisningen i skolan. I läroplanen betonas det att eleverna ska få möjlighet att utveckla sitt historiemedvetande genom att medvetengöra elevens förståelse av sin egna och andras historier. Eleverna ska få möjlighet till kunskaper om historiska sammanhang och historisk bildning där det förflutna ska prägla ens syn på nutiden och uppfattningar om framtiden (Skolverket 2011). Utifrån elevens erfarenheter, behov, intresse och förutsättningar så skall elevens interaktion med andra öka sitt historiemedvetande. Begreppet återspeglar också en förmåga hos elever att kunna sätta sig själv i historiska perspektiv och kunna hantera historiska kunskaper i sin tillvaro (Aronsson, 2004, s.7). Detta kanske låter enkelt och självklart i mångas öron gällande begreppet i en skolkontext. Fast Arfwedson (2002 s.206) anser att det pågår en ändlös debatt om hur innehållet skall presenteras i undervisningen för att eleven ska nå ett mål. Detta gör att jag börjar fundera kring hur man kan på olika vis främja elevers historiemedvetande? Hur kan man som historielärare strukturera upp lektionsuppläggen och vad har begreppet för betydelse egentligen för eleverna? Jag upplever att det finns en del osäkerhet kring detta. Begreppet i sig kan upplevas väldigt luddigt och läroplanen anser jag inte har en tydlig definition av begreppet eller hur man går till väga med det i undervisningen. Detta gör att det istället lämnas ett stort tolkningsutrymme till oss lärare.

Utifrån min utbildning på Halmstad Högskola så har jag fått många erfarenheter kring den teoretiska delen i ämnet historia men kanske lite för lite didaktiskt enligt mig själv. Jag anser att det inte enbart handlar om den teoretiska delen att förstå sig på ett begrepp eller att man vet ett helt världskrig utantill som historielärare. Utan för mig är den praktiska delen om lektionens struktur minst lika viktig som den teoretiska delen. Det är här jag kommer till mitt val av examenarbete. Målsättningen i den här studien är att få en större förståelse om hur man kan på olika sätt arbeta med begreppet historiemedvetande i undervisningen och vad det ger för effekter till eleverna att arbeta med det.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att fördjupa sig kring olika undervisnings upplägg som kan vara användbara för oss historielärare kring begreppet historiemedvetande samt vilken betydelse begreppet ger till elever i åk 4-9 kopplat till läroplanen. När läsaren har bearbetat arbetet så ska det med hopp gett en klarare bild om begreppet i en skolkontext.

1.2 Frågeställningar

- Vilka alternativa arbetsupplägg finns det att arbeta med som historielärare med elever i åk 4-9 för att främja deras utveckling av historiemedvetande kopplat till läroplanen?
- Vilken betydelse har begreppet historiemedvetande i skolundervisningen för elever i åk-4-9 kopplat till läroplanen?

1.3 Val av källmaterial

Utifrån mina frågeställningar i min studie så har jag utgått ifrån vetenskapliga förhållningssätt där jag redovisar tidigare forskning utifrån litteraturer, rapporter och andra avhandlingar. Det blir en vetenskaplig textanalys som utgångspunkt att tolka och förstå andra forskare och författares tankar och idéer. Utifrån den metod jag har valt så kan jag använda den information till mina frågeställningar. Målet är att kunna kartlägga olika lektions förslag som kan vara användbara för oss historielärare samt begreppets betydelse för eleverna i undervisningen. Frågeställningarna kommer sedan anknytas till läroplanen.

Nyckelord: historiemedvetande, historiedidaktik, didaktik.

2. Metodavsnitt

2.1 Kvalitativ textanalys

Utifrån mina frågeställningar i studien så utgår jag ifrån ett vetenskapligt förhållningssätt där jag redovisar tidigare forskning. Det blir en kvalitativ textanalys som Patel (2011 s.119-120) redogör som utgångspunkt att tolka och förstå andra forskare och författares tankar och idéer. Patel betonar den kvalitativa undersökningens syfte om att skaffa en annan och djupare kunskap än den fragmentiserande kunskap som ofta erhålls när man använder en kvalitativ metod. När man gör en kvalitativ bearbetning så arbetar men oftast med textmaterial från exempelvis en bok, artikel, dagbok eller anteckningar från observationer. Det går även att analysera videoinspelning och ljudinspelning. Utifrån den information jag har fått från tidigare forskning så har jag kunnat applicera det på mina frågeställningar. Fokuseringen ligger huvudsakligen i innehållet av texten där jag har läst helheten eller delar av texten som tyder på vilken kontext den ingår i. Målsättningen är att genera resultat och forskning som kan bidra till att förbättra undervisningens kvalité utifrån mina frågeställningar

2.2 Urval

Urvalskriterierna har jag utformat utifrån studiens syfte. Det vill säga att i min undersökning har jag utifrån mina frågeställningar riktat mig till elever i åk 4-7. Motiveringen varför jag valde både mellanstadiet och högstadiet var för att jag såg hur texterna jag bearbetade berörde elever både på mellanstadiet och högstadiet med koppling till läroplanen. Att tillägga, som också var en anledning till varför jag valde både mellanstadiet och högstadiet, är för att i min utbildning blir vi behöriga i både åk 4-6 och åk 7-9 i historieämnet. Därför tyckte jag man kunde ta två flugor i en smäll och grotta ner sig i hur man kan arbeta med begreppet i undervisningen bland dessa årskurser.

2.3 Genomförande

Syftet med denna studie är att belysa olika alternativa undervisnings upplägg/uppgifter om begreppet historiemedvetande samt vilka betydelser begreppet ger för eleverna kopplat till läroplanen. Genom en textanalys så har jag bearbetat och analyserat texternas innehåll. I ena frågeställningen om alternativa undervisnings upplägg/uppgifter så har jag utgått från mitt

egna perspektiv där jag har plockat delar ifrån texterna som ser som användbara och lärorika till frågeställningen. Detta gör att texterna i vissa delar kan vara mer betydelsefull än andra. I texterna har jag bearbetat olika forskare och författares tankar och idéer där jag har funnit tänkbara uppgifter i undervisningen som jag har pusslat ihop till ett temat. Temat är uppdelat i två delar med en för mellanstadiet och en för högstadiet. I temat finns det möjligheter till arbeta med såna kunskapsaspekter som hör till historiemedvetande. Motiveringen till valet av temat är för att jag anser det finns ett väldigt stort tolkningsutrymme om begreppet historiemedvetande i läroplanen kopplat till undervisningen. Detta betonar Hartmar (2011 s.12) om att det råder osäkerhet om begreppet i läroplanen och att det kan bero på att historiemedvetande har fått många olika definitioner. I min studie under temats gång så sker en rad betydelsefulla faktorer när eleverna genomför uppgifterna vilket leder vidare till min andra frågeställning om begreppets betydelse. Här har jag bearbetat texter där forskare och författare har nämnt många betydelser som har understrukit många värdefulla delar i läroplanen.

2.4 Metoddiskussion

Jag insåg att en kvalitativ textanalys var den mest lämpliga metoden till min studie. Anledningen varför är för användningen av en kvalitativ textanalys har gett en god empiri att arbeta med i mitt arbete. Börjar man spekulera om min första frågeställning om olika alternativa undervisnings metoder så finns det betydligt fler upplägg än dem jag valde i mitt tema. Att tillägga så var jag tvungen att utesluta många uppgifter. Jag upplevde själv att det var lättare att finna en koppling mellan historieämnets syfte och kunskapskraven till uppgifterna än till det centrala innehållet. Det var svårare att hitta en koppling om begreppet historiemedvetande i det centrala innehållet när jag skulle planera upp ett tema. Det skapades istället ett stort tolkningsutrymme för mig. På grund av att det centrala innehållet kom i vägen så gjorde det att jag fick utesluta många uppgifter som skulle relateras till temat för eleverna. Utifrån min andra frågeställning om olika betydelser i undervisningen så fick jag fram många bra delar. Jag tycker jag fick fram bra faktorer som gav en god koppling till läroplanen som återknyts till temat.

3. Tidigare forskning

3.1 Olika definitioner av historiemedvetande

Enligt Thorp (2013, s.99-100) så har begreppet historiemedvetande haft en central punkt i svensk historiedidaktik under en lång tid tillbaks, både inom forskning och undervisning. Begreppet kom till Sverige från dåvarande Västtyskland via Danmark i början av 1980-talet och är präglad av den historiedidaktiska forskningen. Begreppet har sina rötter i den historiedidaktiska forskningen i Västtyskland under 60-70 talet. Thorp redogör i sin rapport om den tyske historikern och historieläraren Karl-Ernst Jeismann som presenterar begreppet utifrån fyra aspekter. Syftet är att göra en översikt och analysera förståelsen av historiemedvetande. Den första aspekten Jeismann presenterar är historiemedvetande som är en ständigt närvarande vetskap där alla människor, alla inriktningar och former av samliv som de skapat existerar i liv. Det menas med att det finns en härkomst och en framtid som inte utgör något stabilt. Aspekten understryker en medvetenhet där uppfattningen har en historia där exempelvis en person är medveten om att allt omkring sig har en historia. Andra aspekten är att begreppet har en sammanfattning mellan en tolkning av det förflutna, förståelse för nutiden och perspektiv på framtiden. Tredje aspekten är att dåtiden är närvarande av individens förståelse i föreställning och uppfattning. Den sista och fjärde aspekten är att begreppet har en gemensam förståelse som baseras på emotionella upplevelser. Den gemensamma delen blir användbar i bilandet och upprätthållandet av mänskliga samhällen. Denna aspekt fokuserar inte så mycket på individuella upplevelser utan gemenskap och samhälle. Därmed blir historiemedvetandet en viktig beståndsdel i samhällsbyggandet enligt Jeismann. Han menar att med hjälp av begreppet kan man förstå hur människor skapar mening och identitet samt hur de fungerar som individer och samhällsmedborgare.

3.2 Historiemedvetande i en skolkontext

För att arbeta med begreppet historiemedvetande så är läroplanen en viktig utgångspunkt. Detta är i syfte till att man ska få en förståelse kring vilken koppling det finns mellan begreppet och läroplanen. Både i historieämnets syfte, centrala innehåll och i kunskapskraven betonas historiemedvetande. Om vi först tittar på historieämnets syfte så nämner Skolverket (2011) att *”undervisningen i ämnet historia ska syfta till att eleverna utvecklar såväl kunskaper om historiska sammanhang, som sin historiska bildning och sitt historiemedvetande. Detta innebär en insikt om att det förflutna präglar vår syn på nutiden och därmed uppfattningen om framtiden”.* Detta ger en anknytning till det centrala innehållet där det nämns att eleven ska använda sig av *”begreppen förändring, likheter och skillnader, kronologi, orsak och konsekvens, källor och vad tolkning betyder och hur de används i historiska sammanhang”.* Genom att titta på tidskategorierna dåtid, nutid och framtid så ska begreppen som nämns i det centrala innehållet finnas med i undervisningen som exempelvis likheter, skillnader, orsak och konsekvens. Genom att eleverna väver in dessa begrepp i undervisningen med anknytning till tidskategorierna så ger det oss ett historiemedvetande.

Genom att titta på kunskapskraven så betonar Nordgren (2006 s.41) att första steget om att bli medveten om sitt historiemedvetande är att kartlägga undervisningen genom att se vad målen säger och precisera dem. Det kan vara så att det finns kunskaper som eleverna måste få med sig för att tolka sitt eget och andras historiebruk**.** Skolverket (2011) nämner i kunskapskraven för åk 6 att eleven ska visa hur någon utvecklingslinjer har påverkat samtiden med motivering till sitt resonemang med enkla och till viss del underbyggda hänvisningar till det förflutna. Kunskapskraven för åk 9 står det att eleven ska undersöka några utvecklingslinjer samt någon tänkbar fortsättning på dessa utvecklingslinjer med enkla och till viss del underbyggda hänvisningar till det förflutna och nuet. Vidare står det för åk 9 att eleven ska föra enkla och till viss del underbyggda resonemang om hur historia har använts och hur det används i olika sammanhang i olika syften samt hur det förflutna kan leda till uppfattningar i nutiden och vilka konsekvenser det kan få. Det råder en liten skillnad mellan kunskapskraven för åk 6 och 9. För åk 6 så ska eleven visa kunskaper om hur det förflutna kan prägla synen på nutiden medan för åk 9 så ska eleven visa kunskaper hur det förflutna kan prägla synen på nutiden och vad det kan ge för konsekvenser framåt i tiden. Det vill säga att den stora skillnaden är att framtidsperspektivet endast framhäver för åk 9.

Eliasson (2008 s.321) talar om ett genealogiskt perspektiv i undervisningen som innebär att tydligt utgå från den kronologiska strukturen och subjektets självförståelse med frågor om identitet och moral i centrum. Här tittar man på dessa frågor och hur människor och grupper använder historia för att besvara dem. Det kan vara att titta på frågor som rör sig om vad som är manligt och kvinnligt, hur vi använder historia för att förklara vad som är tillåtet och inte tillåtet i vårt samhälle, vad som är svenskt, varför vissa är rika och fattiga med mera. Här är inte svaren på frågorna viktigast. Det är snarare hur vi använder historia för att argumentera för vår ståndpunkt och försvara våra handlingar. Tanken ligger nära ett perspektivseende som mer handlar om likheter än skillnader.

Ett genealogiskt perspektiv står inte för sig själv utan är förankrat i en historiekultur med föreställningar om vad historia är, berättelser om identitet och tankar om framtiden. Ett mål i undervisningen är då att legitimera detta genealogiska perspektiv med historia, som kan vara bra att uppmärksamma i skolan. Hur ser då mötet ut mellan det prospektera genetiska och det retrospektiva som även har kallats för den dubbla historiska tankeoperationen? Här tittar vi på historia som tolkning och som livsvärld där olika ord blandas ihop. Ordet är blandas med bör, veta blandas med minnas och allmänt blandas med unikt. Här är det viktigaste är att skapa sammanhang och mening för varje människas unika blandning (Eliasson, 2008, s.321-322).

Hur kan ens historieundervisning se ut bland dessa möten egentligen och hur utvecklar man ens historiemedvetande? Dessa nämner Eliasson utifrån ifrån tre villkor. Det första villkoret är att man utgår från elevernas referenser och deras livsvärld i nuet. Det kan röra sig om frågor om ens identitet mellan manligt och kvinnligt. En etnisk identitet är också en möjlig utgångspunkt där hemmets historiekultur synliggörs i mötet med andra historiekulturer. Det andra villkoret är historisk kontext som aktiverar de tre tidsdimensionerna då-nu-sedan. Här är det väldigt vanligt att man låter eleven intervjua en äldre släktning för att skriva livshistoria. När det är genomfört på ett systematiskt sätt där ens livshistoria placeras in i den samtida kontexten så bearbetas det gemensamt och berättas utifrån huvudpersonens perspektiv som blir en kvalificerad metod i ens historiemedvetandet. För en levande människa så har det förflutna, precis som nuet, en gång varit en framtid där har man möjlighet att påverka det på olika plan. Detta leder oss till att de tre tidsdimensionerna aktiveras. Den tredje och sista villkoret är att tillåta historien befolkas med riktiga människor. Det vill säga att lyfta fram aktörerna och visa deras samtida handlingsalternativ och de strukturella begräsningarna som ger förmåga till empati och kompetens i olika scenarier (Eliasson, 2008, s.322-323).

En viktig punkt är när man vet att eleverna har lyckats utveckla sitt historiemedvetande. Detta är något Eliasson (2008 s.323) tar upp. Eliasson nämner några förmågor som medför ett mer utvecklat historiemedvetande hos en eleven. Den första förmågan är om en elev som kan se hur identiteten formas av historiska genusrelationer och etniska frågeställningar som eleven själv kan återskapa i dessa förhållanden. En annan förmåga är att eleven har empati att diskutera de tre tidsdimensionernas betydelse för en historisk persons handlande samt förmåga att se sig eget handlade i tidsdimensionerna. Den sista förmågan är att eleven kan laborera olika tänkbara scenarier för en historisk situation för att ha större förståelse för den egna framtiden där man är öppen och påverkbar.

3.3 Historiemedvetandes betydelse i undervisningen

Thorp (2013 s.100-101) nämner om den danske historiedidaktikern Bernard Eric Jensen som är den forskare som har fått bäst genomslag i svensk forskning om hur man använder begreppet historiemedvetande. Jensen nämner fem läro- och bildningsprocesser om hur begreppet kan aktiveras och utvecklas. Den första processen är komplex och den andra processen är sammanvävda. Dessa två processerna tillsammans blir historiemedvetande som identitet och som möte med det annorlunda. Dem handlar om att nå kunskap om vem man i relation till sig själv men även bland andra. Detta ger en koppling till läroplanen där det står i historieämnets syfte att eleven ska genom historiska berättelser få en inblick på sin egna och andras identiteter, värderingar och föreställningar (Skolverket 2011). Den tredje processen är historiemedvetande som socio-kulturell läroprocess och den fjärde aspekten är historiemedvetande som värde-principförklaring. Dessa två principer menas med att vi genom historien kan nå kunskap om olika sätt att leva och möjliga att förstå vad ett gott liv är som samhällsmedborgare. Den sista och femte aspekten är historiemedvetande som berättelse som menas med att skapa berättelser som individen förmår kvalificera sitt historiemedvetande. Sammanfattningsvis så är aspekterna enligt Torp svåra att precisera och konkretisera vilket kan vara bra att ha i åtanke när man undersöker hur historiemedvetande skrivs fram i svensk historiedidaktik.

Hartsmar (2001 s.18) betonar hur historiemedvetande har en gemensam kärna mellan dåtid, nutid och framtid. Så som vi lever idag och i vårt samhälle är produkter av historiska processer. Med allt de vi gör idag blir att producera framtiden och kommer påverkas av de handlingar vi gör idag. Det handlar om att tänka i historisk tid. När man tittar på framtiden så

kan det ses som luddigt och oklart på grund av de olika möjligheter som ligger i framtiden som styrs av de man gör och vad som händer. Sitter man idag på historieundervisningen och diskuterar exempelvis om forna tiders så uppfattas det som förfluten tid. Däremot kommer framtidens människor vara med om samma situation när dem tittar tillbaks på vår tid och bearbeta det som förfluten tid. Det blir en evig process. Anledningen till att medverka i undervisningen är för att man ska inse människors handlade förr som kanske inte var så given eller självklar egentligen. Precis som vi har möjlighet att välja hur vi ska göra i framtiden så kan man spekulera av det förflutna där man kunde gjort något annorlunda än vad man gjorde och då hade det nu sett annorlunda ut.

Larsson (1998 s.72-75) påpekar att människor lever i tid och rum och dessa två tillsammans är oupplösligt i ett socio-kulturellt sammanhang. En av historiemedvetandets viktigaste punkter är att det kan användas av människor för att kunna orientera sig i tid och rum. I rummen så kan det vara i skilda tider mellan dåtid, nutid och framtid men det kan även röra sig om olika rum i samma tid. Dessa samband rör sig människor emellan för att skapa ett sammanhang som ses som bekanta med. Genom att koppla samman perspektiven så utvecklar människan sin socio-kulturella scenarier kompetens. Det vill säga sin förmåga att ställa upp, värdera och genomföra socio-kulturella scenarier. Detta ger en avgörande funktion för hur man ska leva och fungera tillsammans i ett samhälle.

Torp (2013 s.102-103) redogör i sin rapport definitionen av explicita samt sex tillämpningar om historiemedvetande och hur dem kan tillämpas. Kategorierna redovisas utifrån forskares begreppsanvändning. Begreppet explicita definiera Ingemansson utifrån tidskategorierna dåtid, nutid och framtid. Ingemansson menar att hitta ett sammanhang mellan dessa tre tidskategorier. Att få en tolkning av det som har varit och det som sker just nu kan ses som förväntat men när det kommer till framtiden så kan det upplevas som främmande. Forskningsresultat har visat på att det framtidsperspektivet är det som individer mest har svårast att ge uttryck för. Då kan man ställa frågan varför vi ska ha tidskategorin om framtiden? Forskare menar att det ska vara närvarande för individens historiemedvetande för att orientera oss i tid och rum oavsett om det är förfluten tid eller i framtiden. Beroende på hur vi upplever det förflutna så påverkar det vår uppfattning av framtiden.

Den allra första tillämpningen Thorp nämner är identitetsskapande begrepp. Nordgren nämner bland annat att vårt historiemedvetande påverkar vår verklighetsuppfattning och vår identitet.

Beroende på hur vi upplever historia så gör det att det påverkar vilka vi är när det betonas i historieundervisningen. Detta återknyts till Skolverket (2011) där eleven ska genom historian få olika perspektiv på sin egna och andras identiteter, värderingar och föreställningar. Här övar eleven på att få förståelse om relationen till sig själv och andra. Karlsson anser att all identitet kräver ett historiemedvetande och utan det så finns det ingen identitet. Hur ett historiemedvetande påverkar identitet har gett oss olika uppfattningar kring. Grahn hävdar att tillsammans med minnet så utvecklar och påverkar det identiteten genom sina aktiviteter. En annan presentation är av Berntsson som anser att människor formar sin identitet genom att lokalisera sig i ett förhållande med berättelser (Thorp ,2013, s.103-104).

Den andra tillämningen är ett meningsskapande begrepp. Historiemedvetande anses bidra till att människor får en förståelse av sig själv vid tiden och historien. Hartsmar framhäver att alla människor inte behöver ha en förståelse kring de bakomliggande orsakerna till sin plats i tid och rum. Hartsmar nämner även att det inte är någon slump eller öde som har bestämt förutsättningarna för människans liv. Historiemedvetandet blir alltså meningskapaande för individen i ens tillvaro där samtiden blir en orsaksförklaring genom den historiska dimensionen. Dessutom när en individs erfarenheter från det förflutna möter ens förvaltningar på framtiden så bildas en mening för individen genom att förstå sig på historien, sin samtid och framtiden som präglas hela tiden i historieundervisningen (Thorp ,2013, s.104-105). Throps andra tillämpning återknytas till historieämnets syfte när eleven arbetar med att få en insikt av det förflutna som präglar synen på nutiden och uppfattningen av framtiden. Här övar eleven på att få förståelse över olika historiska händelser som ger förklaringar till varför det ser ut som det gör idag och hur ens handlingar idag kan påverkas till framtiden (Skolverket 2011).

Den tredje tillämpningen är historieskapande begrepp. Alm nämner att det centrala för historiemedvetande är att vi både är historieskapande och historieskapade. Detta betonar också Johansson om att människan både är historia men även gör historia samtidigt. Detta menas med att ens liv och livsvillkor är historiska och går inte att kontrollera men när det finns en historia som gör individen delaktig så förändras ens sätt att uppfatta historien. Karlsson anser att historiemedvetande måste vara handlingsorienterat som menas med att när vi vet om att vi är en del av historien så inser vi att ens handlingar påverkar historien som kommer ske i framtiden (Thorp ,2013, s.105). Ens historieskapande återknyts till historieämnets syfte där Skolverket (2011) betonar att det förflutna präglar vår syn på nutiden

och därmed uppfattningen om framtiden. Ens historieskapande betonas också i historieämnets syfte om att kvinnor och män har skapat berättelser och hur dem har skapat och förändrat samhälle och kultur.

Den fjärde tillämpningen som Thorp (2013 s.105-106) betonar är insiktsskapande begrepp. Denna kan då både granska ens egen och andra föreställningar om historia på ett kritiskt sätt. Att kritiskt granska understryks i historieämnets syfte där eleven ska kritiskt granska, tolka och värdera. Här övar eleven på att reflektera över sin egna och andras historier (Skolverket 2011). Potopenko nämner att den kritiska dimensionen är en bra förutsättning för utveckling kring begreppet historiemedvetande och i historisk kunskap. Okritiskt förhållningssätt till historian kan vara negativt mot en individ som inte får möjlighet att legitimera sin och andras historiska övertygelser eller berättelser enligt Potopenko. Alven anser att ett historiemedvetande som både kritiskt och analytiskt skapar en medvetenhet och reflektion om ens egna uppfattning om historia och ger en betoning till vad eleven övar på i undervisningen. Även Renander konstaterar att ett historiemedvetande bör innehålla en förmåga till kritisk reflektion och analys för individen för att kunna få djupare kunskaper om sig själv och andra.

Den femte tillämpningen som Thorp (2013 s.106) nämner är värdeskapande begrepp. Det menas med att studiet av historia och utvecklandet av historiemedvetandet påverkar en individs moraliska värderingar och åsikter. Wibeaus anser att historieundervisningen i skolan bör uppmärksamma vilka föreställningar och fördomar som finns om ”den andra” har uppstått eller etablerats. Eleven övas i detta genom att får en förståelse hur moraliska värden uppstår, förändras eller påverkar människors handlingar. Med en djupare förståelse så skriver Thorp vidare hur det leder det till att eleven på ett mer personligt plan blir mer moralisk handlingsberedd. Ammert anser att historiemedvetandet är som en tolkningsram för hur människor agerar och vilka anledningar som ligger bakom en handling. Detta återknyts i historieämnets syfte där Skolverket (2011) betonar om historisk tolkningsram som innefattar att tolka och förstå andras händelser, gestalter och kulturmöten. Här övar eleven sitt värdeskapande genom att få en insyn på hur olika historiska berättelser används. Här får man olika perspektiv på identitet och värderingar som formas av människor med dess föreställningar på de tre tidskategorierna.

Sjätte tillämpningen i rapporten som nämns är heuristiskt begrepp och skiljer sig lite från dem andra tillämpningarna. Denna går mer in på begreppets värde med dess förmåga att generera

nya och intressanta frågeställningar att betrakta i historien. Ett exempel på detta kan vara att man inte låter begreppet definieras närmare utan fokusera mer på nya teoretiska studier (Thorp, 2013, s.106).

Sammanfattningsvis så har dessa olika betydelser i undervisningen understrukit många meningsfulla delar i läroplanen. I mitt resultat/diskussion kommer jag presentera ett tema som jag har skapat där det framförs olika upplägg/uppgifter som man kan arbeta med. Upplägget inriktar sig på historiemedvetande där jag har under temats gång använt mig några av Thorps tillämpningar som är viktiga utgångspunkter när jag planerade temat. Dessa tillämpningar kan återknyts till läroplanen och ses där med som meningsfulla i temat. En av tillämningarna jag använder mig av i temat som Thorps (2013 s.103) nämner är identitetsskapande begrepp. Detta kopplas till Skolverket (2011) där eleven ska genom historian få olika perspektiv på sin egna och andras identiteter, värderingar och föreställningar. Här övar eleven på att få förståelse om relationen till sig själv och andra. En annan tillämpning jag har använt mig av som Thorp nämner är meningsskapande begrepp (Thorp ,2013, s.104-105). Detta återknyts till historieämnets syfte där eleven arbetar med att få en insikt av det förflutna som präglar synen på nutiden och uppfattningen av framtiden. Här övar eleven på att få förståelse över olika historiska händelser som ger förklaringar till varför det ser ut som det gör idag och hur ens handlingar idag kan påverkas i framtiden (Skolverket 2011).

Vidare i temat så ha jag använt mig av Thorps (2013 s.105-106) insiktsskapande begrepp. Tillämpningen menas med att kritiskt granska vilket understryks i historieämnets syfte där eleven ska kritiskt granska, tolka och värdera. Här övar eleven på att reflektera över sin egna och andras historier (Skolverket 2011). Den sista tillämpningen jag använder mig av som Thorp (2013 s.106) nämner är värdeskapande begrepp. Detta kopplas till historieämnets syfte där Skolverket (2011) betonar om historisk tolkningsram som innefattar att tolka och förstå andras händelser, gestalter och kulturmöten. Här övar eleven sitt värdeskapande genom att få en insyn på hur olika historiska berättelser används. Här får man olika perspektiv på identitet och värderingar som formas av människor med dess föreställningar på de tre tidskategorierna.

4. Resultat/diskussion

4.1 Temats upplägg

I denna delen kommer jag presentera ett tema om hur man kan arbeta med historiemedvetande i undervisningen som beräknas hålla på i cirka 4 veckor. Temat kommer struktureras upp genom en introduktion/genomgång, diskussionsfrågor, uppgift med bilder och avsluta med en skrivuppgift. Dessa delar kommer återknytas till litteraturer med motivering till varför jag har valt just denna struktur av temat. I temat följs två olika delar. Den ena delen är riktat åt elever i åk 4-6 om vikingatiden och andra delen är för elever i åk 7-9 om förintelsen. I detta fall blir vikingatiden och förintelsen en historisk utgångspunkt som eleverna arbetar med där uppgifterna kopplar till nutiden och framtiden. Under temats gång förutsätter jag att man tidigare i undervisningen har haft ett tema om enbart vikingatiden för åk 4-6 och om förintelsen för åk 7-9. Detta gör att dem har tidigare kunskaper om dessa epoker. Det gör att fokusen i detta temat ligger på att utgå från epokerna och applicera det på nutid och framtids perspektiven. Detta ska skapa ett tänkande mellan tidskategorierna och därmed leda till kunskaper om ens historiemedvetande.

Introduktion/genomgång om historiemedvetande kopplat till epokerna

Genomgången ska börja med begreppet historiemedvetande där syftet är att eleverna ska få kunskap om begreppets innebörd. Därefter kommer det presenteras hur begreppet kan kopplas vidare till en historisk händelse, vikingatiden och förintelsen i detta fall. Detta blir värdefullt eftersom det är viktigt att utgå från en historisk händelse för att lättare kunna applicera det på nutid och framtids perspektiven. Indroduktionen/genomgången blir en bra del i undervisningen då den belyser kunskaper hur man kan tänka om begreppet historiemetande utifrån en historisk epok. Ammert (2008 s.41) hävdar att när vi talar om att bygga upp en förståelse om ämnet historia och hur ens egen historia påverkar oss som individer så talar vi om ett historiemedvetande. Ammert menar att historiemedvetande inte bara handlar om händelser som har skett tillbaka i tiden utan begreppet handlar lika mycket om tankar kring nutiden och framtiden.

Diskussionsfrågor

Efter en genomgång om historiemedvetande kopplat till epokerna så överlappas det till diskussionsfrågor. Detta är en bra övning då Aronsson (2004 s.7) anser att när eleverna får möjlighet att diskutera tillsammans i undervisningen så blir det att eleverna tar del av varandras erfarenheter och bidra till bättre kunskaper. Frågorna formuleras utifrån epokerna som en dåtids utgångspunkt och inriktar sig också på nutid och framtids perspektiv. Detta gör att man går in på ett historiemedvetande.

Elevuppgift med bilder

Klas-Göran Karlsson nämner ett exempel på hur begreppet historiemedvetande kan används för att främja ens lärande genom att se saker utöver det teoretiska. Karlsson nämner om en historia om ett barnbarn som sitter i köket och lyssnar på sin farmors gamla historier om det förflutna. Det blev oftast att barnet fortfarande var fast i nuet och hade svårt att förstå och sätta sig in i farmors barndom utan television och datorer. Däremot när barnet ser farmors rynkor på handen så blir det att man inser plötsligt livets historiska karaktär. Denna upptäckt har antagligen utvecklat barnbarnets historiemedvetande och att farmors berättelser möjligen upplevs som intressant (Karlsson ,2008, s.50-51).

Skrivuppgift

Historiefilosofen Agnes Heller hävdar att berättelser/skrivuppgifter i undervisningen kan ge en tillbaka blick om det förflutna genom att applicera berättelsen med dess budskap på nutid och framtid. Detta blir en viktig och bra övning eftersom enligt Heller har det en specifikt aktiverande funktion på historiemedvetande och leder till begreppsbildning. Det innebär att vi för in något okänt under en välkänd kategori, analogi, jämförelse och symbolisering. Detta blir att man gör en jämförelse utifrån det förflutna med något i vår egna värld och föreställningar om framtiden (Hartsmar, 2001, s154). Syftet i berättelsen är att eleverna kan få möjlighet att ta med sig de kunskaper dem har fått under temat gång och applicera det i skrivuppgiften som ska vara som ett avslut på temat.

4.2 Temat i praktisk undervisning

Jag har rangordnat uppgifter som beräknas hålla på i 4 veckor. Uppgifterna kommer gå in på tidsperspektiven dåtid, nutid och framtid och dessa leder oss till ett historiemetande. Målsättningen är här att baka ihop allt jag har tagit fram i studien utifrån tidigare forskning som jag nu kommer omvandla till praktisk undervisning. Syftet med temat är att den ska vara varierande och innehålla lärorika och intressanta uppgifter som ska främja elevernas historiemedvetande. Genom varierande uppgifter så ska det öka elevernas motivation i undervisningen och ökar deras kunskap. En varierad undervisning betonar Skolverket (2013 s.19-20) som anser att det tillmäts i en stor betydelse inom utbildningsområde och andra verksamheter. Det handlar om att läraren kan förklara, illustrera och på olika sätt exemplifiera ämnet så det blir så begripligt som möjligt för eleverna. Under temats gång får eleverna möjlighet att utveckla sitt historiemedvetande genom olika uppgifter. Genom att eleverna får genomföra dessa uppgifter så utvecklar dem en rad olika betydelser kopplat till läroplanen.

Den första delen av temat börjar med en **introduktion/genomgång** av begreppet historiemedvetande kopplat till en epok. Presentationerna utspelas från en powerpoint som är skapade av mig där jag har använt mig av olika länkar. I bilaga 1 finner man en presentation som är riktat för elever i åk 4-6 där begreppet historiemedvetande presenteras kopplat till vikingatiden. I bilaga 2 finner man en presentation om begreppet kopplat till förintelsen som är riktat för elever i åk 7-9. Epokerna används som en historisk utgångspunkt till dåtiden om dess händelse/situation som under presentationernas gång går igenom hur dåtiden har påverkat nutiden och ger oss ett tankesätt om framtiden. Här skapas det en tankeprocess om dåtid, nutid och framtid som blir en viktig genomgång eftersom det ger oss ett historiemedvetande. Detta återknyts till kunskapskraven där (Skolverket 2011) nämner att för åk 6 och 9 så ska man titta på hur utvecklingslinjer har påverkat samtiden med motivering till sitt resonemang med enkla och till viss del underbyggda hänvisningar till det förflutna. Vidare står det för åk 9 att eleven ska föra enkla och till viss del underbyggda resonemang om hur historia har använts och hur det används i olika sammanhang i olika syften samt hur det förflutna kan leda till uppfattningar i nutiden och vilka konsekvenser det kan få.

Genom att se begreppets sammanhang mellan tidskategorierna nämner Hartsmar (2011 s.64) att det ger en betydande faktor av människors handlade under olika tidsperioder. Det skapas tankar om händelser, situationer och upptäckter som har uppstått och som kanske inte är så

självklara egentligen ifall man tittar på nutiden eller i framtiden. Att förstå ens historiemedvetande återknyts till Skolverket (2011) där eleven utvecklas genom att det förflutna präglar vår syn på nutid och därmed uppfattningen av framtiden. Arfwedson (2002 s.64) resonera genom att eleverna får sin första kunskapsuppfattning, i detta fall utifrån denna genomgång om historiemedvetande kopplat till en epok, så är nästa steg vad eleven ska ha den fakta som presenteras. Svaret ligger i att eleven ska lära sig in stoffet på ett sätt så de kan återge det som presenterats så väl som möjligt och ledare vidare i temat.

Nästa del i temat följs upp av **diskussionsfrågor** som läraren går igenom med klassen. Här är meningen att eleverna ska diskutera tillsammans kring frågor och använda sig av den information dem har fått av lärarens genomgång om begreppet kopplat till en epok. Under diskussionsfrågorna så ska eleverna i denna uppgift diskutera tre och tre där dem sedan skriver ner varandras tankar på ett papper. Meningen är därefter att diskutera i helklass om de svar dem fick fram bland frågorna. Detta är för att ytterligare dela med sig av varandras erfarenheter. Frågorna inriktar sig på likheter, skillnader, förändring, orsak och konsekvens som återknyts till historieämnets centrala innehåll (Skolverket 2011). Frågorna för elever i åk 4-6 hittar man i bilaga 3. Frågorna har som utgångspunkt till vikingatiden som berör alla tre tidskategorierna. I bilaga 4 hittar man frågor till eleverna i åk 7-9 om förintelsen som också utgår från alla tre tidskategorierna.

Att diskutera kring frågor som rör sig om tidskategorierna dåtid, nutid och framtid återknyts till Thorp (2013 s.104-105) andra tillämpning om meningsskapande. Han menar att diskutera om begreppet bidra till att förstå sig vid tiden och historien. Historiemedvetandet blir meningsfullt för eleven i ens tillvaro där samtiden blir en orsaksförklaring genom den historiska dimensionen. Gällande framtiden så blir ens kunskaper om det förflutna ens förvaltningar på framtiden och bildar en mening för eleven att förstå sig på historien. Att diskutera tillsammans blir en meningsfull uppgift enligt (Aronsson, 2004, s.7) som anser att det blir ett tillfälle för eleverna att diskutera i grupper och ta del av varandras erfarenheter. Genom att eleverna får möjlighet att diskutera och reflektera tillsammans så återknyts det till Skolverket (2011) där det står i historieämnets syfte att eleven ska reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv. Här övar eleven på att ta ställning och värdera över olika händelser.

Alven (2011 s.83-85) nämner i sin studie förslag på hur olika frågor kan formuleras utifrån de tre tidskategorierna till diskussionsfrågor. Alven nämner först tre frågor som kopplas till vikingatiden. Frågorna ger en återknytning till ämnes centrala innehåll med att titta på epoken och som väver in begrepp så som förändringar, likheter, skillnader, orsak och konsekvens (Skolverket 2011). Frågorna lyder på följande sätt:

- ”*Du berättade för mig att ni har arbetat med vikingatiden. Om du låtsas att du levde då, hur skulle du då ha bott, varit klädd och skaffat sig dig din mat?”*
- ”*Tycker du att de människor vi nyss talat om (vikingar) på något sätt är lika oss som lever nu med hur de hade det, hur de var och hur de tänkte? Tycker du de är olika på något sätt?*
- *”Tror du man kan få en skymt av vikingatiden i framtiden?”*

Alven (2011 s.85-87) fortsätter med tre andra frågor som inriktas på förintelsen. Frågorna ger en återknytning till ämnes centrala innehåll med att titta på epoken och som väver in begrepp så som förändringar, likheter, skillnader, orsak och konsekvens Frågorna lyder på följande sätt:

- ”*Tror du det som hände under andra världskriget om nazismen skulle kunna hända/vara så nu i vår tid? Varför? Varför inte?*
- *”Tror du det skulle kunna hända/vara så i framtiden? Varför? Varför inte?”*
- ”*Tycker du att det är viktigt att ha kunskaper om sådant som hänt för längesen? Varför? Varför inte?”*

Vidare i temat så ska eleverna arbeta med **bilder** med följdfrågor som läraren går igenom med klassen. I uppgiften är tanken att eleverna i åk 4-6 och 7-9 ska arbeta två och två men att man svarar på följdfrågorna individuellt. I bilaga 5 finner man bilder följt av följdfrågor som eleverna i åk 4-6 ska arbeta med. I bilaga 6 finner man bilder följt av följdfrågor som eleverna i 7-9 ska arbeta med. Hermansson (2014 s.159-162) anser att bilder i historieundervisningen bidra till att sammanfatta och reducera en stor kunskapsmassa. Att läsa en text exempelvis så krävs det att läsa den från början till slut för att förstå dess innehåll. Detta skiljer sig dock från en bild som inte har en given början eller slut. Därmed måste man utveckla en färdighet att analysera bilden och söka efter mönster och samband. I historieundervisningen möter man ofta bilder i form av målningar, skulpturer och fotografier där dessa berättar en historia.

Hermanssons nämner tre steg att arbeta med bilder i undervisningen som jag utgått ifrån när eleverna i åk 4-6 och 7-9 får genomföra denna bilduppgift. Hermansson första steg är att eleverna ska utforska innehållet i bilderna. Dessa frågor kan innebära så som bakgrund, bildens uppbyggnad, föremål, människor, handlingar, relationer, färger på bilder, avsändare,

bildmottagare och det uppfattade syftet. Nästa steg i processen är att reflektera över upplevelsen. Det vill säga att eleven hänvisar till upplevelser vid mötet med bilden, känslor sorteras som knyts till företeelser i bilden. Den sista processen är ta ställning. Det kan vara frågor som rör sig om känslor till bilden, hur mycket man kan leva sig in i bilden och människornas miljö och alternativa tolkningssätt (Hermansson, 2014, s.162-164). Att kritiskt granska och analysera bilder återknyts till Thorp (2013 s.105-106) fjärde tillämpning om insiktsskapande där eleven får möjligt att kritiskt granska så får man föreställningar om ens egna och andras föreställningar. Genom att analysera så ger det en betydande effekt för eleven inom både historiemedvetande och i historien där det skapar en medvetenhet och reflektion av historien genom att tolka, granska och värdera. Att kritiskt granska understryks i historieämnets syfte också där eleven ska kritiskt granska, tolka och värdera. Här övar eleven på att reflektera över sin egna och andras historier (Skolverket 2011).

Som slutkläm på temat så ska eleverna får skriva en egen **skrivuppgift** som läraren går igenom med klassen. I bilaga 7 finner man en skrivuppgift till elever i åk 4-6 om vikingatiden kopplat till historiemedvetande. Sedan i bilaga 8 finner man en skrivuppgift till elever i åk 7-9 om förintelsen kopplat till historiemedvetande. I skrivuppgiften får eleverna i åk 4-6 och 7-9 möjlighet att sätta sig in i en historisk händelse som kopplas till nutiden och framtiden. Detta ger oss ett historiemedvetande. Detta kommer ger betydande faktorer för eleven som kommer under uppgiftens gång reflektera om den historiska händelsen. Det kopplas till Thorps (2013 s.6) femte tillämpning om värdeskapande om att historiemedvetandet påverkar ens moraliska värderingar. När eleven sätter sig in i en historisk händelse så övar eleven på förståelsen hur moraliska värden uppstår, förändras eller påverkar människors handlingar. Skrivuppgiften kopplas också till Thorps (2013 s.103) första tillämpning om identitetsskapande begrepp där historiemedvetande påverkar vår verklighetsuppfattning och vår identitet. Beroende på hur vi upplever historia så gör det att det påverkar vilka vi är när det betonas i historieundervisningen. Detta återknyts i historieämnets syfte där Skolverket (2011) betonar historisk tolkningsram som innefattar att tolka och förstå andras händelser, gestalter och kulturmöten. Här övar eleven sitt värdeskapande genom att få en insyn på hur olika historiska berättelser används. Här får man olika perspektiv på identitet och värderingar som formas av människor med dess föreställningar på de tre tidskategorierna.

5. Sammanfattning

Min studie under dem här veckorna har gett mig många lärdomar och idéer på vägen. Till en början så var begreppet historiemedvetandet för mig väldigt luddigt och jag kände personligen inte att jag kunde definiera begreppet med dess betydelse och fram för allt inte applicera in det i skolundervisningen. Genom att ha bearbetat texter utifrån tidigare forskning så har jag fått material att arbeta med i undervisningen. Uppgifterna i temat om vikingatiden och förintelsen kopplat till nutiden och framtiden har gett en rad betydande faktorer om vad begreppet ger till eleverna. Att arbeta med uppgifterna med följd av dess betydelser till eleverna så underströks många meningsfulla delar i läroplanen både i ämnets syfte och i kunskapskraven. Anledningen varför jag valde just vikingatiden och förintelsen var för att utifrån de material jag fann så var det mest kopplat till just dem epokerna. För att eleverna ska kunna arbeta med tidskategorierna nutid och framtid så måste det finnas någon förfluten händelse att utgå ifrån. Genom att utgå från vikingatiden och förintelsen så kunde jag därmed koppla det till centralt innehåll vilket dock gav mig lite svårigheter på vägen.

Eftersom jag skulle koppla mina två frågeställningar till läroplanen under studiens gång så blev det lite problematiskt för mig när det kom till historieämnets centrala innehåll. Vikingatiden och förintelsen var dem två punkter jag utgick ifrån i det centrala innehållet. Detta gjorde att jag blev väldigt begränsad med uppgifter till mitt tema. Jag insåg hur lite material det faktiskt fanns att arbeta med historiemedvetande kopplat till mina två valda epoker. Sedan har jag tittat på begrepp som nämns i det centrala innehållet så som förändring, likheter, skillnader, orsak och konsekvens. Detta blev enbart en tolkning ifrån mig där jag applicerade in det under kategorin historiemedvetande. Begreppet belystes inte på samma vis som i kunskapskraven och i ämnets syfte vilket gjorde det svårt för mig när jag skulle planera mitt tema.

Jag har letat om en tok efter tänkbara undervisnings material till temat och det var väldigt svårt att pussla ihop det. Med tanke på att jag inte fann all material till en uppgift i en litteratur exempelvis så fick jag plocka ihop olika delar från olika internetsidor och litteraturer som jag tyckte var intressanta. Det har varit väldigt krångligt under studiens gång men tillslut fick jag ihop ett tema. Ett tips jag skulle personligen rekommendera för att göra det smidigare för sig är att först arbeta om en epok i undervisningen innan man går in på historiemedvetande. Exempelvis vikingatiden där eleverna har fått möjlighet till att utveckla sin kunskap i epoken

genom bilder, skrivuppgifter, diskussionsfrågor och andra elevuppgifter. Detta kommer underlätta så mycket sen när man går in på historiemedvetande. Genom att utgå från något historisk så kan man enklare förklara hur man kan koppla vidare det till perspektiven nutid och framtid för eleverna.

Som slutord på denna studie så tar jag med mig många lärdomar som jag kan använda i undervisningen. Jag var till en början osäker på hur man kan lägga upp undervisningen, vad eleven ska kunna kopplat till läroplanen och vad det ger för effekter för eleverna att arbeta med just begreppet historiemedvetande. Jag har upptäckt att vägen till sin personliga lärarstil kommer vara lång och jag har själv fått omvärdera min syn på kunskap och arbetssätt under studiens gång. Efter detta arbete så tar jag med mig lite mer lärdomar och idéer i bagaget och jag ser fram emot vad som ska komma skall. Jag hoppas även att detta arbeta har gett dig som läsare en liten hjälp på vägen att arbeta med begreppet och hur man kan främja elevers historiemedvetande i historieundervisningen för elever i åk 4-9.

6. Referenslista

Alven, F. (2011). Historiemedvetande på prov. Hämtad 2018-02-06 från https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/23133/historiemedvetande_pa_prov.pdf?sequence=2

Arfwedson, G.B. & Arfwedson, G. (2002). *Didaktik för lärare: en bok om lärares yrke i teori och praktik*. Stockholm.

Aronsson, P. (2004). *Historiebruk: att använda det förflutna*. Lund: Studentlitteratur.

Eliasson, P. *Kan ett historiemedvetande fördjupas?* Karlsson, K. & Zander, U. (2008). *Historien är nu: en introduktion till historiedidaktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Eliasson, P. *Naturen i historien- historien i naturen.* Karlsson, K. & Zander, U. (2008). *Historien är nu: en introduktion till historiedidaktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Hartsmar, N. (2001). *Historiemedvetande: elevers tidsförståelse i en skolkontext*. Lund : Universitet. Malmö.

Hermansson Adler, M. (2014). *Historieundervisningens byggstenar : grundläggande pedagogik och ämnesdidaktik*. Stockholm: Liber.

Karlsson, K-G. *Den historiska kunskapen.- hut utvecklas den?* Karlsson, K. & Karlegärd, C. (2008). *Historiedidaktik*. Lund: Studentlitteratur.

Karlsson, K-G. *Historiedidaktik: begrepp, teori och analys*. Karlsson, K. & Karlegärd, C. (2008). *Historiedidaktik*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, H.A. (1998). *Historiedidaktiska utmaningar*. Jönköping: Jönköping Universitet.

Nordgren, K. (2006). *Vems är historien?: historia som medvetande, kultur och handling i det mångkulturella Sverige*. Karlstads universitet.

Patel, R & Davidsson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning.* Lund: Studentlitteratur.

Skolverket. (2011). *Läroplanen på grundskolan.* Hämtad 2018-01-18 från https://www.skolverket.se/laroplaneramnenochkurser/grundskoleutbildning/grundskola/laroplan/subject.htm?subjectCode=GRGRHIS01&tos=gr

Skolverket (2013). *Forskning för klassrummet: vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i praktiken.* Hämtad 2018-03-05 från https://forumforsamverkan.uu.se/digitalAssets/367/c_367498l_3k_forskning_for_klassrummet.pdf

Thorp, R. (2013). *Vad är ett historiemedvetande egentligen och varför är det viktigt?* Hämtad 2018-01-29 från http://sob.btj.se.ezproxy.bib.hh.se/sb/FrontServlet?jump=asok

7. Bilagor

Bilaga 1 Introduktion/genomgång åk 4-6

Historiemedvetande

. Varför ska vi arbeta med historiemedvetande?
- I läroplanen står det att eleven ska få kunskaper om historiemedvetande
- Det betyder att få en förståelse om dåtiden, nutiden och framtiden och hur dem håller ihop
- Orientera sig i olika rum och tider
- Förstå sin egna och andras historier

. Hur förstår man det?
- Genom att först titta på något historiskt, exempelvis vikingatiden
- Genom att utgå från något historiskt så kan man lättare förstå hur det håller ihop med nutiden och framtiden

Vikingatiden (kort rep.)

. Vikingarna levde ett våldsamt liv
- Slogs och hade konflikter

. Dem var ute på sjöss med sina skepp
- Affärer inom handel eller plundrade

. Boendet
- Trähus
- Lång hall packat med jordgolv
- En dörröppning, inga fönster
- Mitt i hallen brann en eldstad
- Smutsigt/dålig hygien
- Sov på långa bänkar eller golv

. Tankar om bilderna

Vikingatiden (kort rep.)

. Bondgården
-Jordbruk
- Djur på gården
- Mestadels sköttes av männen om de inte var ute på sjöss. Då skötte kvinnorna gården tillsammans med husfolket
- Kvinnorna uppgift var annars husmor, kvinnlig präst, hantverkare, piga eller köpman

. Mat
- Jagade
- Åt kött och mycket fisk

. Typiska vikingakläder
- Läder detaljer
- Tyg kläder
- Hjälm, svärd, spjut, pilbåge, sköld
- Bälte runt midjan

. Tankar om bilderna

Hur håller dåtid, nutid och framtid ihop?

. Dåtiden: Är handlingar som hände förr. På vikingatiden som sågs som en nutid för dem så plundrade man, jagade, slogs med svärd, sov på träbänkar, levde i en smutsig miljö med mera. Deras handlingar dem gjorde när dem exempelvis ville få mat så använde dem sig av spjut eller pilbåge för att leta efter djur i skogen eller i vattnet. Beroende på deras handling att få mat så gav det konsekvenser i framtiden ifall det skulle fortsätta att få tillgång till mat på det sättet eller om det skulle förändras. Under den här perioden kunde man också titta på dåtiden (vad som hände före deras tid, exempel stenålderns handlingar)

. Nutiden: Idag handlar våra handlingar om vad vi gör idag och spelar en stor roll till framtiden. Idag jagar man inte djur i skogen med spjut. Utan idag krävs det att ha en jägarexamen för att jaga där det strikta regler vilken period man får jaga ett visst djur. Jagar man inte och vill ha mat idag så går man annars till affären. Detta gör att dåtiden (om vikingatidens) handlingar när man jagade djur med spjut exempel kan ses som annorlunda och något man inte förstår sig på. Detta gör att dagens handlingar kan se annorlunda ut och påverkar framtiden.

Hur håller dåtid, nutid och framtid ihop?

. Framtiden: Kan ses som väldigt krånglig. En framtid kan innebära många möjligheter beroende på de val man gör. De beslut vi tar i nutiden spelar roll på hur framtiden ser ut. Exempelvis de handlingar man gör i nutiden med att handla maten i affären eller att man måste ha jägarexamen för att jaga påverkar framtiden. Beroende på vilka konsekvenser, påverkningar och hur något förändras med de handlingar vi gör idag så påverkar det framtiden. Även fast man tittar på framtiden, vi säger 2050, så kommer den tiden också ses som en nutid någon gång och som en dåtid.

. Evig process mellan dåtid, nutid och framtid

. Genom att förstå denna förståelse mellan dåtid, nutid och framtid och hur dem håller samman så arbetar vi med vårt historiemedvetande. Man tittar på andras situationer/händelser som kanske inte alltid var så självklara och gör att saker och ting förändras med tiden.

Använda länkar

Information om historiemedvetande

.http://www.historia2.se/historia123/?p=1059

.https://www.so-rummet.se/content/historiemedvetande-ar

.Information om vikingatiden

.http://www.lektion.se/lessons/lesson.php?id=22587

.https://www.so-rummet.se/kategorier/historia/medeltiden/vikingatiden

Bilaga 2 Introduktion/genomgång åk 7-9

Historiemedvetande

. I läroplanen står det att eleven ska få kunskaper om historiemedvetande

. Det menas med att få kunskaper om vad dåtiden, nutiden och framtiden betyder och hur dem håller samman

. Att orientera sig i olika rum och tider

. Förståelse av sin egna och andras historier

. För att förstå sig på detta så behöver man utgå från en historisk händelse: förintelsen exempelvis

Förintelsen 1933-1945 (rep.)

. 1933 tog nazisterna makten i Tyskland

. Adolf Hitler som Nazitysklands diktatur

. Tyskland försökte göra sitt land fritt från judar

.1938 brändes många synagogor och affärer ner och slogs sönder under kristallnatten

. 1939 började man med ett utrotningskrig mot judarna

. Tankar om bilden

Förintelsen 1933-1945 (rep.)

. Skickades till koncentrationsläger: tvångsarbete

. Förintelseläger: avliva människor

. Planen att utrota judarna fysiskt växte fram efter invasionen av Sovjetunionen 1941

. Nazisterna dödade drygt 6 miljoner judar och cirka sju miljoner andra människor

. Hälften gasades ihjäl, övriga sköts ihjäl eller dog av svält, utmattning eller sjukdomar

. Tankar om bilden

Hur håller dåtid, nutid och framtid ihop?

. Dåtiden: Handlingar som hände förr. Under förintelsen så sågs det som en nutid för dem när det var konflikter, koncentrationsläger, nazism, diktatur med mera. Under den här perioden så tittade folket också på framtiden (deras handlingar när exempel nazisterna försökte utrota judarna som kunde ge påverkande faktorer till framtiden). Under den här perioden så kunde man också titta på dåtiden (exempelvis första världskrigets handlingar).

. Nutiden: Idag handlar våra handlingar om vad vi gör idag och spelar en stor roll på framtiden. Idag kan man exempelvis åka till koncentrationslägret (Auschwitz) och besöka stället. Idag ser vi det som en fruktansvärd händelse (av dåtiden) som gör att man kan se handlingen som hemsk och annorlunda. Detta gör att dagens handlingar/tankar ser annorlunda ut och påverkar därmed framtiden.

Hur håller dåtiden, nutiden och framtiden ihop?

. Framtiden: Kan ses som väldigt luddig. En framtid kan innebära många möjligheter beroende på vilket beslut man tar i nutiden. Exempelvis de handlingar vi gör i nutiden där man väljer att inte utrota en viss religion och ser förintelsen som hemsk händelse påverkar då framtiden om att det inte skulle kunna upprepas igen exempelvis. Tittar man exempel på framtiden, vi säger år 2050, så kommer det en gång i tiden också vara en nutid och en dåtid.

. Evig process mellan dåtid, nutid och framtid: sammanhang

. Genom att få en förståelse mellan dåtid, nutid och framtid och hur dem håller samman så arbetat vi med vårt historiemedvetande där man blir medveten om olika handlingar. Alla handlingar, händelser eller upptäckter kanske inte alltid se så självklara ut när vi exempel tittar tillbaks i tiden och gör då att saker och ting förändras med tiden.

Använda länkar

Information om historiemedvetande

.http://www.historia2.se/historia123/?p=1059

.https://www.so-rummet.se/content/historiemedvetande-ar

Information om förintelsen

.https://www.so-rummet.se/kategorier/forintelsen

Bilaga 3 Diskussionsfrågor åk 4-6

- Vad är typiskt vikingatiden? (Vad gjorde man på dagarna? Hur fick man mat?)

_____

_____

_____

- Hur såg vikingarna ut? (Kläder, utseende)

_____

_____

_____

- Vilka skillnader finns det mellan vikingatiden och hur vi lever idag? (Vad gjorde vikingarna på dagarna, hur fick man mat och vilka kläder hade dem på sig och jämför det med idag)

_____

_____

_____

- Tittar man på en likhet från förr och nu så finns det idag precis som på vikingatiden tillgång att arbeta med jordbruk där djur finns på gården. Tror ni det är bra att det finns kvar i framtiden också? Motivera varför.

_____

_____

_____

Använda länkar/litteratur

http://www.lektion.se/lessons/lesson.php?id=26657

https://www.npsoportal.se/files/2015/01/prov13hi6_delprovb.pdf

Alven (2011)

Bilaga 4 Diskussionsfrågor åk 7-9

- Vilka idéer låg till grund för förintelsen? Hur kunde den växa så starkt?

_____

_____

_____

- Varför inträffade förintelsen? Hur var det möjligt?

_____

_____

_____

- Idag finns det möjlighet att åka och besöka Auschwitz (koncentrationslägret). Vad ger Auschwitz för tankar/känslor enligt er?

_____

_____

_____

- Tycker ni det ska finnas kvar som möjlighet i framtiden att kunna besöka Auschwitz? Varför? Varför inte?

_____

_____

_____

Använda länkar/litteraturer

http://www.lektion.se/lessons/lesson.php?id=1697

Alven (2011)

Bilaga 5 Bilder för åk 4-6

Bild 1

Bild 2

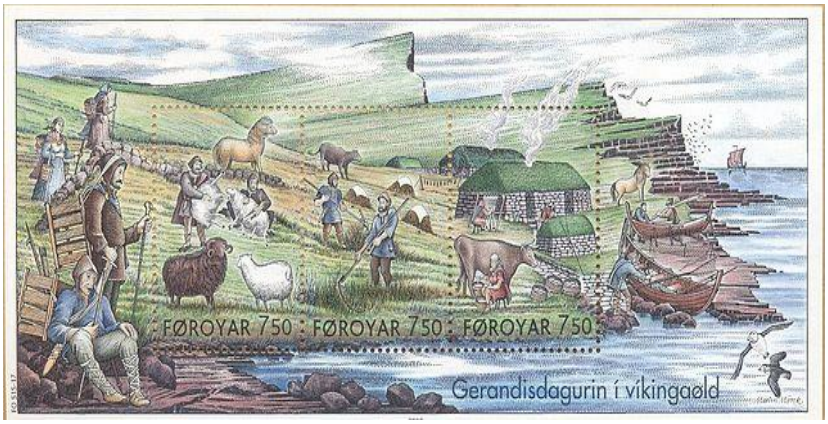

Bild 3

Följdfrågor till bilderna:

- Vad ser du på bilden? (Föremål, människor, djur exempelvis)

Bild 1:_____

Bild 2: _____

Bild 3: _____

- Vad får du för tankar om bilden? (vad är det som händer/visas på bilden)

Bild 1: _____

Bild 2: _____

Bild 3: _____

- Kan du hitta föremål/djur på bilderna som finns med oss än idag? (Exempelvis finns träbåtar fortfarande kvar idag som syns i bild 2. Hittar du något mer?)

_____

_____

_____

- De föremål/djur som du hittar på bilderna och som finns med oss än idag, är det bra om det finns kvar i framtiden också? Motivera varför.

_____

_____

_____

Använda länkar/litteraturer

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Norsemen_Landing_in_Iceland.jpg

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Faroe_stamps_515517_everyday_life_in_the_viking_age.jpg

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Prizvanievaryagov.jpg

Alven (2011)

Hermansson (2014)

Bilaga 6 Bilder för åk 7-9

Bild 1

Bild 2

Bild 3

Följdfrågor till bilderna:

- Vad ser du på bilden? (Bildens bakgrund, föremål, människor)

Bild 1:_____

Bild 2:_____

Bild 3:_____

- Vad får du för tankar om bilden? (Vad är det som visas/sker på bilden)

Bild 1: _____

Bild 2: _____

Bild 3: _____

- Vad får du för känslor/upplevelser idag när du tittar på bilderna? (Bilderna summeras under förintelsen om ett hemskt folkmord)

_____

_____

_____

- Vad tror du det ger för konsekvenser/påverkningar på framtiden när man ser förintelsen idag som ett hemskt folkmord?

_____

_____

_____

Använda länkar/litteraturer

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Child_survivors_of_Auschwitz.jpeg

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_Bild_146-2007-0068,_IG-Farbenwerke_Auschwitz.jpg

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_B_145_Bild-P022061,_Berlin,_NS-Kundgebung_im_Lustgarten.jpg

Alven (2011)

Hermansson (2014)

Bilaga 7 Skrivuppgift åk 4-6

Du ska nu skriva ned det äventyr där du åker tillbaks till dåtiden om hur livet är som viking. I slutet av berättelsen kommer du komma tillbaks till nutiden där du kommer få möjlighet att reflektera hur det skiljer sig åt från dåtiden. Slutligen kommer du kunna få möjlighet att fundera på framtiden. Var uppmärksam varje gång under textens gång när det är markerad med **fet stil** som då betyder du ska skriva något och fylla ut berättelsen. Uppgiftens upplägg ser ut på följande sätt:

Du har åkt tillbaks till vikingatiden. Berättelsen börjar med att du reser dig upp från din säng och gnuggar sömnen ur ögonen, du hör en sträng röst som säger. Dags att vakna slöfock och ut och jobba, förresten jag känner inte igen dig vad heter du? **Du svarar då**

_____

Du reser dig snabbt från din sovplats där du **berätta vad du ser, hur ser huset ser ut där du bor?**

_____

_____

_____

Med stapplande steg tar du dig mot dörröppningen och ut i fria luften, **vad ser du? Hur ser gården ut?**

_____

_____

_____

En tid senare var det dags för dig och dem andra vikingarna att ge sig av ut på havet. Om ni reste i Västerled så blev det en resa över havet, medans om ni reser i Österled så måste ni först korsa östersjön och sedan resa längst floder och över dragställen. En sen kväll ror ni in till en skyddad strand och slår läger men vad ni inte vet är att ni är bevakade och när dagen gryr vaknar du av att ett kaos utbryter. Du kommer snabbt på fötter och tar tag i dina vapen redo att möta fienden. **Hur är du klädd? Vilka vapen har du? Beskriv hur striden går till och vilket resultatet blir.**

_____

_____

Du har nu varit ute på färd en lång tid och så småningom börjar hemfärden. Det tar lång tid att segla hem men till slut en dag börjar du se ett bekant landskap och snart är du tillbaka i den skyddade vik färden började i. När ni kommer fram har era vänner ordnat mat till er. **Vad får ni för mat och hur fick era vänner tag i maten?**

Efter maten är du mätt och belåten och lägger dig ner och sluter dina trötta ögon. Du vaknar med ett ryck och hör mammas röst ropa: Det är dags att vakna och gå till skolan, frukosten står på bordet! Du sätter dig upp och kliar dig i huvudet, var allt bara en dröm? **Vilka stora skillnader ser du när du vaknar upp i ditt egna hem/sovrum om du jämför med när du vaknade upp som viking i huset? Vad har förändrats?**

Om man blickar tillbaks under din tid som viking så fick du i berättelsen ta dig fram med båt/vikingaskepp för att komma någonstans. Idag finns det möjlighet att komma fram genom bil, tåg, cykel, flygplan, helikopter med mera. Tekniken utvecklas hela tiden. Tycker du det är bra att tekniken fortsätter att utvecklas i framtiden också? Varför? Varför inte?

Använda länkar/litteraturer

http://www.lektion.se/lessons/lesson.php?id=28093

Alven (2011)

Bilaga 8 Skrivuppgift för åk 7-9

Din uppgift är att undersöka hur en jude hade det under Nazityskland under krigsåren. Här får du söka information och ta hjälp av internet. I uppgiften ska du ta med viktiga begrepp så som:

- Kristallnatten
- Arbetsläger (koncentrationslägret)
- Förintelseläger

_____

_____

_____

_____

Efter har skapat en skrivuppgift under förintelsen ska du nu reflektera och fundera kring frågorna som utgår från nutid och framtids perspektiven. **Tror du det som hände under förintelsen skulle kunna hända/vara så nu i vår tid? Varför? Varför inte?**

_____

_____

_____

_____

Hur kan man förhindra så att förintelsen inte uppstår i framtiden tror du?

_____

_____

_____

_____

Använda länkar och litteraturer

http://www.lektion.se/lessons/lesson.php?id=25327

http://www.lektion.se/lessons/lesson.php?id=1697

Alven (2011)

Erica Högdahl

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se